

Bäckahästen.

Farfar berättade för mig, att Adsekepågarna en gång sprungo och lekte. Plötsligt kom där en häst upp ur bäcken. Han stod så snäällt och stilla, och alla pågarna sprang upp på ryggen på honom. Då for han ned med dem i bäcken. Det var bäckahästen.

2993

Speleman, som lärt sig spela av näcken.

Det var en gammal speleman i Häglinge, som de sa hade lärt sig spela av näcken. När han spelade kunde han inte hålla upp utan man måste skära strängarna av för att få honom att sluta.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2993

Troll.

När det åskade skulle fruntimmerna akta sig för att hålla kjortelen över huvudet, för då gömde sig trollen där. Det var en gång en kvinna, som hade gjort det, men så tyckte hon, att det började tynga i kjortelen och så släppte hon ner den. Då kom där fram ett litet " knyte", som sprang sin väg, men ~~var~~ det hade inte kommit långt, förrän blixten slog ner på det.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2993

"Milkaharen".

*Skaner
Västra Götaland
Jönköping län
1931.*

- 4 -

*Ulfred Kessler
berättas av Olof O. Nilsson
Född 1847 i Häglinge*

De brukade tala om mjölkaharen, som gick omkring och mjölkade korna om nätterna, när de stodo ute. - Jag hade en jag/
ko, när jag var i Vannaröd, som blev mjölkad om nätterna, och de gamle sa, att det var "milkaharen", som var framme. En morgon kom jag ut tidigt och fick se två av min habbos stutar, som mjölkade kon; de ene höll vakt och den andre mjölkade. Jag ropade på min nabbo: Här har du milkaharen, och nu är du så god att du håller dina stutar hemma inne om nätterna. Så var det med den milkaharen.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2993

Maran och Varulv:

Det har hänt, att man om morgonen funnit manen flätad på en häst. De sa', att den under natten ridits av maran. Far brukade tala om för mig att man skulle riva ut flätningen med fingrarna, för annars kom den igen.

Det är inte alltid maran rider hästarna, när de oroas om nätterna. Jag hade en gång en " bläster märr ", som en lång tid hade varit orolig om natten, och slutligen gick jag till en klok gubbe, som sa', att det var jordmöss. Alltså var det något naturligt.

Man sa', att Jöns Nils Nils gick omkring och var ulv. Det var han därför att modern hade gjort några konster för att hon skulle få lätt barnsäng.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2993

*Shäme
V. Lönne
Kona Hilroy
1931*

*mynt. Albert Regele
Rev. Anders Thulström
9. 1847 i Högbyinge*

Svart hund med eldögon.

Förr i världen brände bönderna sitt brännvin själv. Det var en påg, som varit och bränt i Häglinge. När han gick hem fick han se en stor svart hund med eldögon, som gick vid sidan om honom. Han sa ingenting, men så upprepades saken ett par kvällar till. Då tänkte han, att han skulle bli av med hunden som följeslagare, och en gång tog han med sig en spann skållhett vatten och kastade på hunden. Hunden gav sig i väg, men rätt snart kom han igen och skrämde alla brännarna på flykten.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2993

Spöken.

Kaptenen på Ljungarum gick igen. Sven Jönsson i Häglinge hade en gång varit i Kristianstad. När de skulle hem och var vid Mockarp, kom där en karitt efter dem och frun sa de till mannen att han skulle hålla åt sidan så att karitten kunde köra förbi. Det gjorde han, men den körde upp vid sidan om hans vagn och höll sig där och de kunde inte bliva av med honom. Först vid vägskälet vid Bjarred for karitten sin väg åt Ljungarum till. Det skulle vara kaptenen på Ljungarum, som var ute och spökade.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2993

Kuskar, som kunde litet "småkonster".

Det var hos kaptenen på Ljungarum. En gång satt kusken och drängen och spelade kort. Då kom det bud till kusken, att han skulle spänna för, för kaptenen skulle till kyrkan, men kusken tog det så lugnt. Men så kom där bud en gång till och då satte kusken "urtagrönt" i stängen, och körde med det utan hästar. Då bråkade kaptenen inte mer, och inte heller vågade han stiga upp i vagnen.

Kuskarna kunde lite småkonster. Det var en kusk hos Friherre Barnekow i Norra Ströo, som sa att det inte var någon konst att stämma hästar. Och det var annan kusk vid Göingeholm, som hette Jönsson. Han var gammal och blev avskedad, och där kom en i hans ställe, som hette Sven. En gång körde den nya kusken gödsel. Det var långt till gödselhögen och han körde gumpkärran. När han kom till gödselhögen stod Jönsson där, och när han skulle köra igen ville hästarna inte gå. Kusken gick då till stallet och hämtade en piska och klådde upp Jönsson, och sedan stämde han inte hästar fler gånger för Sven.

Skriv endast på denna sida!

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2993

Kloka.

En påg till Mölle-Jinsen blev inte framsläppt av prosten Müller. Det skulle han inte gjort, sa Mölle-Jinsen. Och prosten, som sedan flyttade till Malmö: blev rätt snart sjuk och dog, och det fick Mölle-Jinsen skuld för.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2993

Människor med övernaturlig förmåga (kloka).

En annan klok var Dalshulta-Jinsen i Nävlinge. Jag hade en dräng, som hette Ludvig (han reste förresten se'n till Amerika). Vi hade skurit torv en dag, och när drängarna på kvällen gick hem, satte de sina järn i torvgraven. På morgonen dagen efter var Ludvigs järn borta. Han kom bort till mig, tala om saken och bad att få gå till Dalshulta-Jinsen. Jag trodde inte på att han kunde hjälpa för en sådan småsak, men Ludvig var envis och fick slutligen bli ledig för dagen. Han fick en kvarter brännvin med till den kloke, för sådana gubbar tyckte om sådant. Han gick dit, kom igen och talte om, att gubben sagt att om tre dagar skulle han gå ner till mossen, så skulle han där träffa tjuven och få sitt järn tillbaka. Den tredje dagen gick Ludvig ner dit, men ingen kom. Vi skrattade åt honom, för att han trodde att Dalshulta-Jinsen kunde skaffa en sådan bagatell som ett torvjärn tillbaka, men han sa', att det var det bästa järnet av alla, och att gubben sagt, att kom det inte till rätta den tredje dagen, så skulle det komma till rätta den fjortonde. Och tiden gick. Efter fjorton dagar gick Ludvig ner till mossen igen. Efter en stund kom han jublande tillbaka och svängde järnet över sitt

huvud. Han talade om, att när han kom ner till mossen, satt där
en nabbopåg på kanten av torvgraven och rörde med järnet. Men han
ville inte säga vem det var.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2993

Kloka.

Den där Dalshulta-Jinsen brukade säga: Det ^{är} onda andar
omkring mig i luften, men min princip är att göra gott.

Jag hade en gång otur med svinen; grisarna dogo för mig.
När så en stor so också dött, gick jag till Dalshulta-Jinsen.
Han gav mig lite rökelse, som jag skulle röka svinen med och sedan skulle askan grävas ner i svinahuset. Jag gjorde som han sagt och fick tur med svinen sedan, men om det var rökelsen, som gjorde det vet jag inte. - En annan gång blev en so sjuk, hon hade stått inne för länge och vi hade inte haft tid att sköta henne. När hon sedan kom ut trillade hon. Jag sökte Dalshulta-Jinsen då med, men den gången kunde han inte hjälpa mig.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2993

Mor hade mycket värk. En gång var far med henne hos en klok gumma i Småland, som de kallade Kloge-Hanna. De var borta i tre dar. När de kom fram, sa' Kloge-Hanna: Har I bekommit mycket på vägen? Ja, svarade de, de hade först mött gästgivaren och så Krusen på Oskarsfarm och så två pågar, som bar på en spann, som de knappt tya med. Ja, då blir det nog bra, sa' Kloge-Hanna, I har haft tre bra möten: först mötte ni en stor man och så en, som var större och se'n några, som hade stort lass. Värken tog se'n av litet men försvann inte fullständigt.

Mor sökte också en klok gubbe i Äspinge och talade om för honom, hur det förhöll sig och att hon sökt Kloge-Hanna. Det tyckte han var onödigt och sa': Jag kan lika mycket som hon. Han gav henne rökelse, som hon skulle röka sig med, men om hon blev bättre av det, vet jag inte.

Den där kloke gubben i Äspinge var samme karl, som råkade ut för länsman Krook. Det var så, att det var en, som blev av med 50 kronor. Han sökte gubben i Äspinge. Han sa: Passa på, när där kommer folk te dej, en som ä tåster, så ge honom stryk, för han har tatt dina pengar. Mycket riktigt. En dag, när han satt i sin stua, kom där en, som va tåster. Han tog in honom i kammaren och gav honom ett kok stryk, och han erkände, att han tagit pengarna, men han kunde inte betala igen dem, och några vittnen fanns det inte. Historien kom emellertid ut i bygden, och länsman Krook stämde gubben för trolleri. "De kan kommisarien gott göra, men de får han ingen nytta av", sa gubben. Och så ställde han om att ett par grova karlar klädde upp länsmannen.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2993

2993

Det var en präst i Brönnestad, som mana Hin Onde i Korsare damm. Han hade varit i Röinge, och på hemvägen tappade han ena vagnshjulet. Då manade han Hin Onde till att bära upp axeln, och när han så kom till Korsare damm, sa han: Nu har du gjort tjänst och så kastade sig den Onde ner i Korsare damm.

(Korsare: Korsaröd i Brönnestads socken)

Skatter.

De gamle brukade tala om, att i Vannaröd Källhöl fanns det en kopparkittel full med pengar. Det var några Vannarödbönder som sökte en klok gubbe, och fick reda på stället, där den fanns, och började gräva. De hade redan fått syn på kitteln, när någon skrek till dem: Vannaröd brinner! De rusade hem med detsamma för att rädda, vad som räddas kunde. Men när de kom till Vannaröd, stod byn där som vanligt. Och när de kom tillbaka till hölen, var graven fylld, och de vågade inte gräva mer.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2993

"Offer" vid plats, där någon mördats.

När en gick förbi ett sådant ställe, där någon dött skulle en lägga sten och kvistar på det. Det var två vaktepojkar från Sösdala, som slogos och stack ihjäl varandra., och var gång jag gick förbi enebusken, där de trätts, lade jag stenar eller kvistar dit, och det blev två stora bunkar på var sin sida om busken.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2993

2993

Om b r ö l l o p i äldre tider lämnade Anders Trulsson och hans hustru Elna följande uppgifter:

De mindes från en viss Per Jonassons bröllop, att bröllopföljet drog till kyrkan med fyra husarer som förridare. Vigseln förrättades alltså i kyrkan. Åreportar voro uppresta vid gårdarna. - Alla, som man mötte, skulle ha förtäring, och brudparet gick omkring till vart ställe i byn och bjöd på öl och brännvin. - Till bröllopgillet skullr varje gäst ha med sig förning, i regel bestående av bröd (ända till 6 kakor), smör, ost, ett "fåralår", risgröt i stora tennfat och småkakor. Detta samlades ihop av en utsedd talsman, som sedan trädde in i stuan på bröllopgården och yttrade något, t. ex.: Ja, vi har fått tag i all den här maten och så tyckte vi, att det här stället låg nära, och så var här folk, och så gick vi in här, och som här tycks vara både brud och brudgum, så tycker jag, att vi ger dem den. När talsmannen överlämnade förningen, använde han sig gärna av något rim, t. ex. vid gröten:

Å då ska ja si att denna gröden den ä kokot i gryda

och inte i en spann

å om ja sir rätt, så ä här både kvinna å man.

Det fanns t. ex. en målare Anders Fröberg, som uppträdde som speleman och talesman vid bröllop och begravningar; han brukade läsa

"te bors" på följande sätt:

I Jesu namn gå vi till bords,

äta dricka på Guds ord,

Gud till ära, oss till gagn

få vi mat i Jesu namn.

Vassegoa å ta vars en snaps å en smörgås.

2993

Jul.

Jularna firades ungefär som nu, men alla drängar skulle rida Staffan. Man red ~~xv~~ till en nabogård, och var folket där inte uppe, så mågade man, vände kreaturen bakvänt och lade all gödseln vid ingången. Man sjöng Staffansvisan, jag kommer inte ihåg hur den gick, och staffansridarena skulle ha traktering.

Vidare skulle man för att få tur med "ögen" rida över en rinnande bäck, men man red inte i kapp och det var inte till någon bestämd plats.

Staffansridningen skedde annandagens morgon.

Ett vanligt nöje var att gå "julaspöge". Jag lockade en gång en påg att gå med mig till bryggare Månssons. Där var gille, och vi rullade en påse nötter in bland folket, som var till gilles. Sedan smet vi. Men på gillet fick de att göra med nötter, och det blev slut med kortspelandet. Så fick de reda på att det var jag, som kastat in påsen, och jag blev bjuden på eftergille: öl, brännvin, smör och bröd.

Jullek.

En julalek var "putta skomagarn ur stolen", som man kunde få, då man skulle lösa pant. Man hade en lång stock, och på en stol stod en kopp. Två man höllo i stocken, och den som stod längst från koppen skulle söka slå till den, den andre skulle förhindra detta. De hade stocken mellan benen.

Klokskap.

Om jularna bakades bröd, en "kaga", som skulle gömmas till hästarna; de skulle ha den på vårarna, innan de första gången skulle ut, för att de skulle bli friska och duktiga. Själv har jag inte brukat göra det, men jag har hört talas om det.

Min far brukade vid sådden lägga en kniv i jorden, och när han hade sått en åker, vände han upp och ner på "säalöbed" och lade ett stycke jord ovanpå det; jag tror, att det var för att trollen inte skulle förstöra grödan.

När en ko kalvat, skulle hon och kalven, då de första gången skulle ut, gå över stål, en kniv eller en yxa.

Vid alla högtider brukade de gamle ge kreaturen nattfoder, och varenda annandags jul skulle de ha aska, salt och malört: askan skulle strös i toet och mot toet, salt fick de för att inte få lus (men de fick likaväl lus) och malört för att de skulle bli friska.

Sådd och tröskning.

- 23 -

M. Mörby, Gd.

*1931
uppte. av Hb. Bergstr.*

Sådden så de gamle skulle ske vissa bestämda dagar, åtminstone i "sjunde ugan", men när det var vet jag inte, men det var väl någon gång i juni månad. Men en ska så, när jorden är tjärlig och inte annars, det är min mening.

Tröskningen skedde med slaga (plejl; plejla), och man lade upp säden i logen i två rader med axen mot varandra.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2993

Präster och bönder.

En gång hade en bonde i Häglinge tagit sig på att bygga ett skolhus i socknen. Han hette Sven Jonsson. Sven fick tag i ett par timmermän, som byggde det billigare än han själv kunnat göra, och förtjänsten stoppade han i egen ficka. Då blev prästen arg och sade mitt under en mässa: Sven Jonsson har ståled frau församlingen å frau Gud. Sven kunde knappt sitta stilla under predikan, men när mässan var slut, väntade han på prästen utanför kyrkoporten, och när han kom, tog han honom i kragen, och prästen fick minsann be om ursäkt för vad han sagt, för det var inte lagligt att säga något sådant i predikan inför hela menigheten, och det visste Sven Jonsson.

Det var en annan gång på ett husförhör i socknen. Sven Jonsson kunde inte sina stycken vidare bra, och prästen ville kränga till honom och sade: Sven Jonsson får allt läsa lite mer i katkesen och mindre i lagboken. - Det föder jag mig inte på, svarade Sven.

Präster och bönder. Ordstäv.

I Häglinge hade de en klockare, som på gamle dar inte kunde sjunga. I stället var det en prästabonde, som hette Jöns Svensson, som sjöng i kyrkan. En gång sjöng han galet, och prästen sade till honom mitt under mässan: Se nu, Jöns Svensson, nu sjong han fel! -
Dä va min själ osse nod, svarade Jöns.

I Häglinge brukade de säga: Mellbyborna har en Hornejeprest, men vi har en Svingrenaprest. Prästen i Häglinge var en riktig fylle-
hund och hette Wingren, och prosten Horney i Mellby var mycket sträng och illa omtyckt. När han dog, var där en dräng i Ljungarum, som sprang omkring och ringde själaringning för honom med ett par kobfällror.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

2993